

Het Kromhout groepsportret

De organisatie van de wedstrijd was benieuwd naar de motivatie van de inzenders en wilde drie vragen beantwoord zien.

Wie hebben we vastgelegd en waarom?

* **-De vrijwilligers-** Een groep bevlogen mensen met **idealen en passie** voor de industriële geschiedenis van de voortstuwing, scheepsbouw, maritieme ambachten en archiveren. Zonder deze mensen zou het museum niet bestaan waarmee een boeiend stuk industriële geschiedenis teloor zou gaan inclusief de verbinding met de oorspronkelijke ontstaansplek. Alle reden dus om via een groepsportret een ode te brengen aan het culturele erfgoed: de mens en machines in het museum 't Kromhout in Amsterdam.

* **Die groep betrokken en ervaren -makers-** onderhoudt, reviseert, restaureert, digitaliseert, ordent, beschrijft objecten, bewaart archiefstukken en presenteert de oude scheepsmotoren werkend aan het publiek. Rondleiders geven aan bezoekers uitleg over de historische plek en de stand van de techniek en hoe de motoren werken. Het museum daterend uit 1973 is gehuisvest op de werf 't Kromhout die in 1757 werd opgericht aan de Hoogte Kadijk 147. 't Kromhout zal uiteindelijk een legendarisch '*merk*' worden in de wereld van techniek en transport dat lange tijd in Noord-Holland heeft bestaan.

* Het is een gelaagd portret. Waarin alles werkt, staat en beweegt vanuit het groepsverband van de **Vereniging Museum 't Kromhout**. De volgende mensen maken daar deel van uit: o.a. Maurice, Jan, Marcel, Gerard 1, Gert, Adri, Leen, Geard 2, Bart, Henk, Piet, Bob, Marijke, Peter1, Ruud, Neeltje, Menno, Peter2, Mayra, Jelle, Frank, Zara, Paul, Dinie, Wim, Jeannette en nog anderen. De meeste wonen in en om Amsterdam.

Waarom is ons portret het Gezicht van NU?

De tijd Het verleden kleurt het heden, roept vragen op, geeft diepte aan alledaagse handelingen, verleent betekenis aan bijzondere momenten in communities en een mensenleven. Maar vooral maakt het veranderingen in de samenleving zichtbaar. Zo heeft meer dan 30 jaar een van de conservatoren samen met technici de collectie Kromhout motoren mede kunnen verwerven en conserveren om ze **NU nog te laten stomen en stampen**. Soms stijgt er een specifieke geur op in de hal die vroeger in de stad gewoon was. In de 19de-eeuwse stad met zijn timmerwerkplaatsen en grote machinehallen lagen immers vers geslepen staal, gezaagd hout opgeslagen en werden volop olie, vet en diesel gebruikt. De werf maakte met scheeps- en motorenbouw geschiedenis. En sinds 1973 probeert het museum 't Kromhout, inmiddels eigendom van Stadsherstel, dat ook op diezelfde plek. Maar dan gerund door vrijwilligers en als monument. Die **geur wordt NU gewaardeerd als museale kwaliteit in de presentatie** van technische objecten. Toch zal dat *onherroepelijk verdwijnen omdat **verduurzamen en reductie in de uitstoot van fossiele brandstoffen wettelijk vastgelegde klimaatdoelen zijn in de strijd tegen de opwarming van de aarde.*** Met de actuele wending naar elektrificeren keren we terug naar het

elektrisch aandrijven van vaar- en voertuigen en zeggen we het dagelijks gebruik van verbrandingsmotoren vaarwel.

Een museum met werkende historische motoren Een technische ploeg van het museum onderhoudt nog steeds de historische Kromhout scheepsmotoren. Aan bezoekers vertellen rondleiders samen met technici over de scheepsbouwgeschiedenis, waarin de motoren werden toegepast, hoe ze werkten en welke prestaties ze leverden. Maar ook over de maritieme ambachten die daarbij komen kijken. Om die te ervaren, stellen we geregeld onze 19de-eeuwse smidse ook in werking..

Kennisdelen en cultuuroverdracht Vanuit het nu en met inzet van gedreven vrijwilligers (sommigen zijn vm werknemers) wordt de collectie van het museum, de buurt en de eerste voortstuwingsproducten van de industriële revolutie voor het voetlicht gebracht via moderne digitale middelen zoals infozuilen. **Eigentijdse taal- en beeldmiddelen combineren we met oorspronkelijke persoonlijke verhalen uit de eerste hand.** Om het dagelijkse leven van o.a. ambachtsmensen te illustreren, bewaren we authentieke objecten uit nalatenschappen van vm werknemers in de vitrines.

Digitaal toegankelijk cultureel-technisch erfgoed Toch is 't **Kromhoutportret** het meest met het nu verbonden door haar digitaliseringsproject. Want het museum beheert het oude Kromhout bedrijfsarchief. Waarin duizenden werktekeningen, verkoopfolders, uitgereikte getuigschriften en foto's te vinden zijn. En die staan deels al online, zie <https://kromhoutmuseum.nl/details-per-scheepsdiesel/> of www.kromhout.nl. Ons digitaliseringsproject heeft als doel dat culturele en technische erfgoed van de KromhoutMotorenFabriek NU voor iedereen zichtbaar, vindbaar en toegankelijk te maken.

Jongeren en vrouwen interesseren voor technische en maritieme vakken. Het portret van NU is ook -Van oude mensen en dingen die voorbijgaan-. We maken werk van cultuuroverdracht en educatie. Jongeren enthousiast maken voor oude en nieuwe maritieme vakken doen we via samenwerking met het scheepvaartmuseum, opleidingsinstituten en het loodswezen. Naast lassen en smeden is ook er recent ook aandacht voor het elektrificeren van bestaande scheepsmotoren die de scheepvaart **duurzamer en milieuvriendelijker moet** maken.

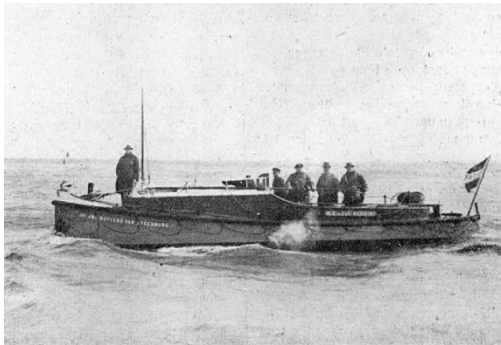
Vrouwen en techniek. Steeds vaker komen er vrouwen in het museum voor een rondleiding of zijn deelnemer aan een recent ontwikkelde workshop -motoren demonteren- waarmee actief kennis wordt opgedaan van specifieke gereedschappen, vaktermen en technische functies van onderdelen waaruit een motor is samengesteld.

Hoe is het portret verbonden met Noord-Holland?

Via de **mensen** die de geschiedenis, de economie, de industriële ontwikkeling en de (maritieme) erfgoed cultuur hebben vormgegeven. En uiteindelijk ook via de muziek. De eerste drie thema's laten zich samenvatten in *de geschiedenis -Van de familie Kromhout naar Goedkoop* een 'modern' bedrijf dat boten bouwde en motoren produceerde voor schepen, autobussen, vliegtuigen en vrachtwagens.

Het begint in 1757. Neeltje Hendrikse de Vries koopt voor haar man, sloopstimmerman **Doede Jansen Kromhout** een stuk grond aan de Nieuwe Vaart. De **scheepswerf 't Kromhout is een feit**. In 1867 komt de werf in bezit van Daniel **Goedkoop**. Telg uit het

geslacht van binnenvaartschippers in Overijssel. Hij en zijn zoons Daniel II en Jan zullen de naam **Kromhout in scheepvaart-kringen beroemd** maken.

De Goedkoop(en) ontpopten zich als vervoerders, scheepsbouwers, uitvinders en **werkgever van talloze Noord-Hollanders die vanaf de 18de t/m de 20ste eeuw werkzaam waren op de scheepswerf** in dienst waren om het groot **Noord-Hollandskanaal te exploiteren en later het Noordzeekanaal te graven** dan wel in de KMFabriek werkten om allerlei typen verbrandingsmotoren te produceren.

Je kunt er de klok op gelijkzetten

„Daar heb je nou chauffeur Van Dijk“ zegt chef Hoerweg. „Die is met zijn KROMHOUT de klok voor de busvervoeren van IJpendam. Ze sturen hun kinderen naar school als Van Dijk met zijn KROMHOUT het dorp in komt. Want dat gebeurt iedere dag om precies half negen. Stipt. Zonder manieren. - Zo betrouwbaar is KROMHOUT!“

„Die is chauffeur Van Dijk, de man die er ook al bijna een miljoen KROMHOUT-kilometers heeft gereden.“

„Reis U vier-miljoenjaar op KROMHOUT? Makt U dan aan. Er wacht U nog die jaar een prettige verrassing!“

„Geen kleinigheid, meneer“ zegt de chef trots. En hij lacht naar zijn tankers alsof die er weet van hebben. „KROMHOUTS“ in zijn altijd even luidruchtig. De vervoeren van IJpendam weten het; je kunt er de klok op gelijk zetten.

Reeds meer dan 50 jaren fabriceert de KROMHOUT Motoren Fabrik verbrandingsmotoren en ook nu werkt Kromhout mede aan een steeds grotere perfectie van de dieselmotor ten dienste van het zee- en landvervoer en de industrie.

Het huidige productie-programma omvat onder meer:

- motorchassis voor stads- en lange-afstandvervoer
- vrachtauto's en traktors
- chassis voor moeilijk begaanbaar terrein

KROMHOUT

KROMHOUT MOTOREN FABRIEK D. GOEDKOOP Jr. N.V. - KETELSTRAAT 2 - AMSTERDAM - TEL. 61411

Het enige Nederlandse chassis met een Nederlandse dieselmotor

Afbeelding van de nieuwe Kromhout-traktorket.

De Goedkopen hadden belangstelling voor technische ontwikkeling dus kreeg de werf in 1873 een met **stoomkracht uitgeruste helling**. Tien jaar later hangt er een nouveauté onder de nieuwe gietijzeren overkapping, het **“elektrisch licht”**. Op dat moment zijn er zo'n 160 arbeiders in vaste dienst en schaarde de werf zich onder **de grootste van Amsterdam**.

De industriële ontwikkeling levert uiteindelijk heel wat nieuwe machines, apparaten en nieuwe producten op. Die om steeds snellere transportmiddelen vroegen die goederen en mensen op tijd konden afleveren.

Bij het reddingswerk is snelheid cruciaal. De werf mag in 1907 voor de NZHM de **eerste gemotoriseerde reddingsboot ter wereld, “de Rutgers van Rozenburg”** bouwen. **Drie jaar later** maakt 't Kromhout **befaamde reddingsboot de Brandaris** die nu in gerestaureerde versie op Terschelling is gestationeerd.

In 1911 wordt de werf verkocht aan de buurwerf maar de bouw van de motorenfabriek in Noord was al 1906 gestart. Daar produceert Kromhout een nieuw **ontwerp de tweetaktmotor, De R.O.-Kromhout-**

motor van 35 pk en de succesvolle gloeikopmotor die vele opvolgers krijgt. Het duurt tot 1935 voordat Kromhout ook met **eigen vrachtwagens** op de markt komt. Na de oorlog is Kromhout vooral bekend door zijn bussen in het stadsvervoer van Amsterdam, Rotterdam en Den Haag. Maar concurrentie komt op en dat leidt er in 1958 toe dat Kromhout stopt met de bouw van vrachtauto's en bussen. Het duurt wel tot 2000 voordat het merk Kromhout helemaal verdwijnt. Delen van het bedrijf worden overgenomen door Stork en later gaan onderdelen over naar Wärtsilä. In 1969 valt het doek voor de KM-fabriek in Amsterdam noord. De **19de-eeuwse fabriek is nu herbested als evenementenhal**, de Kromhouthal.

In 1998 brengt de band van de Noord-Hollandse zeeman Jeroen Zijlstra op hun lp **Olie & Rook** een ode aan de Kromhoutmotor met de songtekst - **stampen en rollen**-. Dus de Kromhoutmotor is ook geworteld in de **popcultuur van Noord-Holland**.

De werf in Amsterdam heeft periode van verval gekend maar was bekend bij kunstenaars als Jasper Grootveld, die er zijn **boot van plastic flessen** inelkaar zette. En het **Festival of Fools** wist de werf 't kromhout ook te bereiken. In 1969 wordt het gered van sloop door de

voorloper van de vereniging museum Kromhout. Dus door de eeuwen heen was het museum bij tijd en wijlen een **creatieve hot spot** in Noord-Holland.

d.d. 18 april 2024

getekend,

Jan Woldman

Secretaris,

Vereniging Museum 't Kromhout, Hoogte Kadijk 147, Amsterdam